

TARİH

OSMANLI TARİHİ GERİLEME DÖNEMİ

Dönemin Genel Özellikleri

- Dış Politika: Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları ile kaybedilen toprakları geri almak amaçlıdır.
- Bu dönemde Osmanlı Devleti: Venedik + Avusturya + Rusya + İran ile mücadele etti.
- Lehistan ile mücadele yoktur. Sebebi: Rusya'nın Doğu Avrupa siyaseti Osmanlı ve Lehistan'ı yakınlaştırdı.
- Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne yönelik siyaseti; Karadeniz ve Boğazlar yolu ile sıcak denizlere inebilmek.

- 18. yy. 'da gerçekleştirilen ıslahatlarda Duraklama Dönemi'nin aksine Batı etkisi görülür.
- 18. yy. Osmanlı dış politikası kaybedilen toprakların geri alınmasına yönelik olduğu için; bu dönem ıslahatları öncelikle askeri alana yöneliktir.
- 18. yy. ıslahatları da Duraklama Dönemi'ndeki gibi kişiseldir. Yeniçeri ve ulema engeliyle karşılaşmış, bu nedenle başarısız olmuştur.

18. yy. Siyasi Olayları

Osmanlı – Rusya mücadelesi

Prut Savaşı (1711)

Sebepler:

- Osmanlı Devleti'nin İstanbul Antlaşması (1700) ile kaybedilen toprakları geri almak istemesi
- Rusya'dan kaçan İsveç Kralı Demirbaş Şarl'ın Osmanlı Devleti'ne sığınması

(+) Osmanlı / Rusya (-)

Sonuç: Prut Antlaşması imzalandı. Buna göre;

- Rusya'nın Osmanlı Devleti'nde elçilik bulundurma hakkı sona erecekti.
- İsveç kralı ülkesine geri dönecekti.
- Azak Kalesi ve civarı Osmanlı Devleti'ne geri verilecekti.
- ✓ Prut Antlaşması Osmanlı Devleti'nin 18. yy dış politikasını gerçekleştirmeye yönelik ilk olumlu adımıdır.

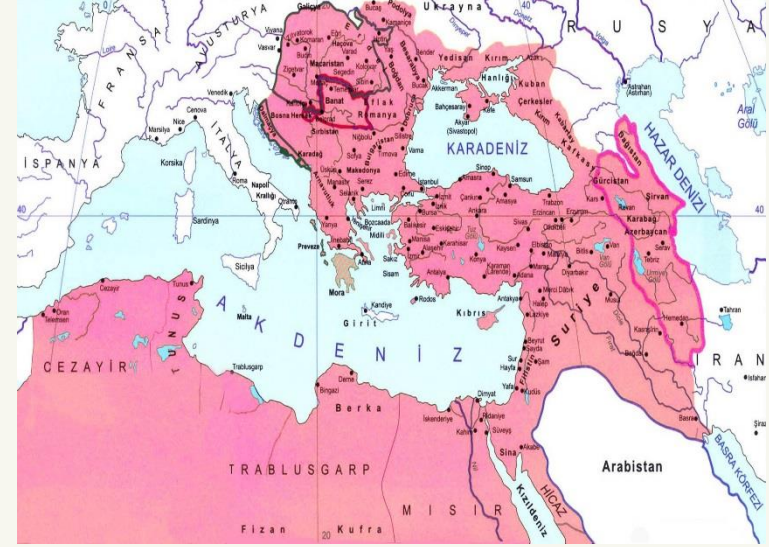
(+) Osmanlı / Venedik (-) Savaşları

Sebeup

- Osmanlı'nın kaybettiğı toprakları geri almak istemesi
- Venedik baskısına dayanamayan Mora halkının Osmanlı'dan yardım istemesi

Sonuç

- Osmanlı Mora'yı geri aldı.
- Karlofça Antlaşması'nın Garantör devleti Avusturya harekete geçince Osmanlı – Avusturya savaşları başladı.

Bunun üzerine 1716 'da yapılan Petervaradin Savaşı'nı Osmanlı kaybetti.

Sonuç: 1718 Pasarofça Antlaşması

- Sırbistan'ın Kuzeyi, Avusturya'ya,
- Mora, Osmanlı Devleti'ne,
- Hersek ve Dalmaçya kıyılarındaki bazı kaleler Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.
- Pasarofça Antlaşması ile, Osmanlı Devleti Batı ile barış dönemi olan Lale Devri'ne (1718 – 1730) girmiş ve Avrupa'nın gerisinde kaldığını, yani Batı'nın üstünlüğünü kabul etmiştir. Lale Devri'nde ilk kez Batı tarzı ıslahatların yapıldığı görülmektedir.

Osmanlı – İran Mücadelesi

Sebep: İran'ın iç karışıklık içinde olması ve Osmanlı Devleti'nin bu durumdan faydalanmak istemesi ile Kafkasya'ya saldırması

✓ Rusya ve Osmanlı Devleti iki taraftan Kafkaslara girince aralarında anlaşmazlık çıktı.

Sonuç:

- (1724) İstanbul Antlaşması imzalandı.
- İran'ın Kafkasya toprakları Osmanlı ve Rusya arasında paylaşıldı.

UYARI

İstanbul Antlaşması (1724)

Osmanlı ve Rusya arasında imzalanan ilk dostluk antlaşmasıdır.

- ✓ Osmanlı – İran Savaşları sonucu, Ahmet Paşa Antlaşması (1732) imzalandı. İran bu antlaşmaya tepki gösterince 1736'da İstanbul Antlaşması imzalandı.
- ✓ Bu dönemde İran'la son yapılan antlaşma, II. Kasr-ı Şirin Antlaşması (Kerden) (1746) imzalandı. (Daha önce imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın yeniden geçerli olmasıdır.)

1736 – 1739 Osmanlı – Rusya + Avusturya Savaşları

Sebebi: Rusya'nın Azak Kalesi ve Kırım'a saldırması

- Osmanlı Devleti iki cephede savaştı.
- I. Mahmut'un askeri alandaki ıslahatları ile Osmanlı iki cephede de başarılı oldu.
- Fransa arabuluculuk yaptı.

Sonuç: 1739 Belgrat Antlaşması imzalandı.

Buna göre;

- Avusturya Pasarofça Antlaşması ile aldığı yerleri geri verecek.
- Azak Kalesi, yıkılmak şartıyla Rusya'ya verilecek.
- Rusya Karadeniz'de ticaret ve savaş gemisi bulundurmayacak.
- Rus Çarı protokol bakımından Avusturya Arşidükü ve Fransa Kralına eşit sayılacak.

Önemi:

- Osmanlı Devleti'nin 18. yy. 'da imzaladığı son kazançlı antlaşmadır.
- Karadeniz'in Türk gölü olma özelliği korundu.
- Fransa, arabuluculuk yapması sebebiyle 1740 kapitülasyonlarını aldı. Böylece kapitülasyonlar sürekli hale getirildi.

1768 – 1774 Osmanlı – Rusya Savaşı

Sebep: Rusya'nın Lehistan'a saldırması ve Lehlerin Ruslardan kaçarak Osmanlı'ya sığınması

- Osmanlı savaşlarda başarısız olmuştur.
- Rusya, İngiltere'nin yardımıyla donanmalarını Baltık Denizi'nden Cebelitarık Boğazı'na indirmiş ve Akdeniz'e geçmiştir. Çeşme'de Osmanlı donanmasını yakmıştır. (1770)

UYARI (Rusya'nın Osmanlı donanmasını yakması)

1770 Çeşme Olayı (Gerileme Dönemi)

1827 Navarin Baskını (Dağılma Dönemi):

1853 Sinop Baskını (Dağılma Dönemi)

Sonuç: 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması

Buna göre ;

1) Kırım bağımsız oldu.

- Halkı Müslüman olan ilk toprak parçası Osmanlı'dan koptu.
- Kırım dini açıdan Osmanlı halifesine bağı kalacaktı.
- Böylece Osmanlı Devleti, halifenin siyasi yetkisini ilk kez kullandı.
- Bölgeyle kültürel bağlar korunmak istendi.

2) Azak Kalesi, Yenikale, Kılburun, Kerç Rusya'ya bırakılacak.

3) Rusya, Osmanlı ülkesindeki Ortodoks halkın koruyuculuğunu üstlenecek.

Yorum: Rusya, Osmanlı'nın içişlerine karışma fırsatı buldu.

4) Rusya Karadeniz'de donanma bulundurabilecek, ticaret gemilerini serbestçe Boğazlar'dan geçirebilecek.

Yorum:

- Karadeniz Türk gölü olma özelliğini kaybetmiştir.
- Rusya sıcak denizlere inme fırsatı yakalamıştır.

5) Rusya ilk kez kapitülasyonlardan yararlanacak.

6) Rusya İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecek ve gerekli gördüğü yerlerde konsolosluk açabilecek.

Yorum: Bu durum Osmanlı egemenlik haklarını zedelemiştir.

7) Osmanlı Devleti ilk kez savaş tazminatı ödedi.

8) Rusya'nın savaş sırasında işgal ettiği Eflak, Boğdan ve Akdeniz adaları Osmanlı Devleti'ne geri verilecek.

Osmanlı bu bölgelerde genel af ilan edecek.

Bu bölgelerden bir süre vergi alınmayacak.

- **1787 – 1791 Osmanlı – Rusya + Avusturya Savaşları**

Sebep

- ❖ Rusya'nın Kırım'ı işgal etmesi
- ❖ Rusya ve Avusturya'nın Grek Projesi = İstanbul'da Bizans tekrar kurulacak. Osmanlı topraklarının bir kısmı Avusturya'ya verilecek.
- Osmanlı Devleti ve Rusya arasındaki savaşa Avusturya da katılmıştır.
- 1789'da Fransız İhtilali çıkınca Avusturya ulusçuluk akımından etkilenmemek için kendi iç sorunlarına yöneldi ve savaştan çekildi.

1791 – Zıştovi Antlaşması:

- ✓ Osmanlı – Avusturya arasındaki son antlaşmadır.
- ✓ Avusturya savaş sırasında işgal ettiği geri vermek zorunda kaldı.

1792 Yaş Antlaşması:

- ✓ Osmanlı – Rus
- ✓ Kırım Rusya'ya bırakıldı.

Kırım'ın Osmanlı Elinden Çıkışı

Küçük Kaynarca (1774) + Aynalıkavak (1779) + Yaş (1792)

(bağımsız)

(Rus yanlısı)

(Kırım Rusya'da)

1798 – 1801 Osmanlı – Fransız Savaşları

Sebep:

- Sömürgecilik: Fransa'da İngiltere sömürge yollarında denetim kurmak istemesi.
- Fransa'nın Akdeniz üstünlüğünü ele geçirmek için 1798'de Mısır'ı işgal etmesi.

Bunun üzerine;

- Osmanlı + İngiltere + Rusya ittifakı ortaya çıktı.
- Akka'da Fransız ordusu, yeni kurulan Nizam-ı Cedid ordusuna karşı başarısız oldu.
- 1801'de El – Ariş Antlaşması imzalandı.
- Mısır'ın Osmanlı'ya ait olduğu kabul edildi.

UYARI

- Mısır'ın işgali sırasında ilk kez denge siyaseti uygulandı.
- Rus donanması ilk kez Boğazlar'dan geçti.
- İngiltere Osmanlı Devleti'ne destek vererek sömürge yollarını korudu.
- Osmanlı'nın kendi topraklarını koruyamayacak durumda olduğu anlaşıldı.

18. yy. Islahatları

- Islahatlar öncelikle askeri alanda yapılmıştır. (Kaybedilen toprakları geri alabilmek için)
- Bu dönemde ıslahatlarda Batı tarzı görülür. Avrupa'nın üstünlüğü kabul edilmiştir.

Lale Devri (1718 – 1730)

Başlangıç: Pasarofça Antlaşması (1718) Bitiş: Patrona Halil İsyanı (1730)

Dönemin Padişahı: III. Ahmet

Sadrızam: Nevşehirli Damat İbrahim Paşa

- İlk geçici elçilikler açıldı. (Paris, Viyana, Moskova...)

Amaç: Batıdaki gelişmeleri daha yakından takip etmek, diplomasi (+)

- İbrahim Mütefferika tarafından ilk Türk matbaası kuruldu. (Avrupa'dan alınan ilk teknik yeniliktir.)
- Matbaada basılan ilk eser Vankulu Lügatı'dır.
- Yeniçerilerden oluşan itfaiye örgütü = Tulumbacılar kuruldu.
- Yalova'da kağıt fabrikası, İstanbul'da kumaş fabrikası ve çini imalathanesi açıldı.

- İlk defa çiçek aşısı uygulaması
- Doğu klasiklerinden bazı eserler Türkçe'ye çevrildi.
- Batı tarzı mimari eserler yapıldı. (Barok ve Rokoko tarzı)

UYARI

- Lale Devri Osmanlı'da Batı etkisiyle ıslahatlar yapılan dönemdir.
- Sarayın lüks yaşamı halkın tepkisine yol açmıştır. Halkın desteğiyle Patrona Halil İsyanı çıkmış ve Lale Devri son bulmuştur.

I. Mahmut Islahatları

- İlk kez Batı'dan yabancı uzmanlar getirilmiştir. (askeri alanda)
- Humbaracı ocağı yeniden kurulmuştur.
(Havan topu ve el bombası yapılır)
- Hendesehane açılmıştır.
(Matematik Okulu)
- Kara Mühendishanesi açılmıştır. (Mühendishane-i Berri Hümayun)
- Ordu; bölük, tabur, alay gibi kısımlara ayrılmıştır.

III. Mustafa Islahatları

- İlk kez iç borç uygulamasına gidilmiştir. (ESHAM)
- Deniz Mühendishanesi açılmıştır. (Mühendishane-i Bahr-i Hümayun)
- Sürat topçuları ocağı kurulmuştur.

I. Abdülhamid Islahatları

- Ulufe alım-satımı yasaklandı. **Ulufe:** Yeniçerilerin üç ayda bir aldıkları maaştır.
- Yeniçeri Ocağında ilk kez sayım yapılmıştır.
- Yabancı uzmanların Müslüman olma zorunluluğu kaldırılmıştır.
- İstihkâm Mektebi açılmıştır.
(Savaşa giderken köprü ve yol yapımını sağlayan sınıf)

III. Selim Islahatları (Nizam-ı Cedit Dönemi)

- Nizam-ı Cedit adında Batılı tarzda bir ordu kurulmuştur.
(Nizam-ı Cedit Ordusu Akka Kalesi'ni kuşatan Napolyon'un ordusunu yenerek ilk başarısını kazanmıştır.)
- İrad-ı Cedit adında bu ordunun masraflarını karşılayan bir hazine oluşturulmuştur.

- İlk kez devlet matbaası kurulmuştur.
(Matbaa-i Amire/Darüt-Tıbaat-ül Amire)
- Kapitülasyonların zararlarına karşı önlem olarak yerli malların kullanımı teşvik edilmiştir.
- Devletin gidişatı ile ilgili raporlar hazırlanmıştır.
(Layiha Raporları)
- Meşveret Meclisi kurulmuştur.
(Danışma Meclisi)
- Donanma güçlendirilmiştir.
- Fransızca yabancı dil olarak okutulmaya başlanmıştır.
- Batı'da sürekli elçilikler açılmıştır.

NOT: Kabakçı Mustafa İsyanı ile sona ermiştir.

III.Selim, isyan sırasında öldürülmüştür.

ÖRNEK

- I. Rusya
- II. İtalya
- III. Fransa

Yukarıdakilerden hangileri, XVIII. yüzyılda kendi çıkarları doğrultusunda Osmanlı Devleti'ne baskı yapan devletler arasındadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve III E) II ve III

2009 ÖSS

ÖRNEK

XVIII. yüzyılda Rusya'nın,

- Kırım'ı tehdit eder duruma gelmesi
- Kapitülasyonlardan yararlanabilmesi
- Osmanlı egemenliğindeki Balkanlarda konsolosluklar açabilmesi

durumların ortaya çıkması aşağıdaki antlaşmalardan hangisinin bir sonucudur?

- A) Prut B) Edirne C) İstanbul D) Zıştovi E) Küçük Kaynarca

2008 ÖSS

ÖRNEK

- I. İspanya'da siyasi ve dini baskılarla karşılaşan Yahudiler
- II. İsveç Kralı XII. Şarl
- III. Avusturya ve Rusya'ya karşı direnen Macarlar

Yukarıdakilerden hangilerinin Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla gelişen olaylar 1711 Osmanlı – Rus Savaşı'na neden olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

2007 ÖSS

ÖRNEK

Osmanlı Devleti'nde Avrupa'ya ilgi Lale Devri'nde başlamıştır. Bu dönemde Viyana ve Paris gibi Avrupa başkentlerine elçiler gönderilmiştir. Bu elçiler Avrupa'daki her türlü gelişmeyi izlemekle görevlendirilmiştir. Bu bilgiye dayanarak, Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Kültürel değişmelere ortam hazırlanmıştır.
- B) Avrupa'yı yakından tanıma gereği duyulmuştur.
- C) Bilime, askeri alandan daha fazla önem verilmiştir.
- D) Batıdan gelecek yeniliklere olumlu yaklaşılmıştır.
- E) Daha önce yapılan ıslahatlar yetersiz bulunmuştur.

2006 ÖSS

ÖRNEK

1789 yılında Rusya ve İngiltere aşağıdakilerden hangisine tepki göstererek Osmanlı Devleti'yle ittifak yapmış ve Osmanlılarla birlikte mücadele etmiştir?

- A) Sırp'ların ayaklanması
- B) Romanya'nın bağımsız olması
- C) Napolyon'un Mısır'ı işgal etmesi
- D) Navarin'de Osmanlı donanmasının yakılması
- E) Doğu Rumeli'nin Bulgaristan ile birleşmesi

2006 ÖSS